

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัย เป็นวิธีการตอบปัญหาอย่างมีระบบ โดยที่คำตอบอาจมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของการวิจัย การวิจัยโดยทั่วไปมักจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (variable) ตั้งแต่ 2 ตัวหรือมากกว่าขึ้นไป โดยเริ่มจากการพิจารณาปัญหาการคัดเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การสร้างสมมติฐานที่เป็นไปได้ การออกแบบการวิจัยเพื่อพิจารณาปัญหาการรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้¹

การวิจัยถ้าจัดแบ่งตามสาขาวิชาแล้วจะแบ่งได้ 2 ประเภทคือ การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ และการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์

1. การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นการวิจัยทางด้านวัตถุธรรม ซึ่งมีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว เพื่อค้นพบทฤษฎี แนวความคิด วิธีการหรือวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ เช่น ค้นหาวีธีแยกส่วนประกอบของน้ำ ซึ่งผลที่ได้ออกมาจะต้องมีก๊าซไฮโดรเจน 2 ส่วน และออกซิเจน 1 ส่วนทุกครั้ง ซึ่งหน่วยที่ใช้ทำการศึกษาชิ้น ส่วนมากผู้วิจัยสามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ โดยเฉพาะจะมีลักษณะเป็นเชิงปริมาณ

2. การวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ เนื่องจากต้องมาอยู่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะหากฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวได้ยาก การวิจัยจึงทำได้ยาก และหน่วยที่ใช้เพื่อศึกษาส่วนมากจะเป็นหน่วยทางด้านคุณภาพ ซึ่งไม่

¹อนันต์ ศรีโสภณ, หลักการวิจัยเบื้องต้น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 16.

สามารถจับต้องได้¹ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการถกกันนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) เข้ามาใช้ในการวิจัยทางด้านนี้ เพื่อพัฒนาให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือขึ้น²

พาวนีน วี.ยัง (Pauline V. Young) ได้ให้ความหมายของการวิจัยทางสังคมว่าเป็นการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีทางตรรกวิทยาอย่างมีระบบ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงใหม่ ๆ หรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงเก่า ๆ และเพื่อวิเคราะห์ผลก่อน หลังของความสัมพันธ์ระหว่างกัน³ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการวิจัยที่ว่า เป็นการนำมาซึ่งความรู้ใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ⁴

นอกจากนี้ การวิจัยยังแบ่งได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น แบ่งตามประโยชน์ของการวิจัย (การวิจัยพื้นฐานกับการวิจัยประยุกต์) แบ่งตามที่มาของข้อความรู้ (การวิจัยเชิงประจักษ์ กับการวิจัยโดยหลักนิรนัย) แบ่งตามความมุ่งหมาย และวิธีการวิจัย

¹ สุวรรณ สุวรรณเวช, หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวการเขียนวิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการและรายงานประจำภาค (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์พัฒนาพานิช, 2518), หน้า 8.

² จุมพล สวัสดิ์วิทยากร, หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สุวรรณภูมิ, 2520), หน้า 6.

³ Pauline V. Young, Scientific Surveys and Research (Englewood-Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1956), p.44, อ้างถึงในอานวยวิทย์ ชูวงศ์, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พรพิทยา, 2519), หน้า 2-3 .

⁴ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, "การวิจัยแบบบรรยาย" ใน การยอมรับเกี่ยวกับการวิจัย หรือก้นคว้าเพื่อหาวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 1 (กรุงเทพมหานคร:ม.ป.ท., 2521) (คณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์เพื่อแจกแก่นิสิตที่เข้ารับการอบรม) .

(การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยแบบบรรยาย และการวิจัยแบบทดลอง)¹ ซึ่งจัดว่า นิยมใช้เป็นหลักในการแบ่งประเภทของการวิจัยในทางการศึกษา และทางสังคมศาสตร์ โดยที่แต่ละแบบมีลักษณะพอสังเขปดังนี้

1. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับการค้นหาข้อเท็จจริง เพื่อทดสอบการรายงานผล การสังเกตของผู้อื่น ซึ่งมีไว้เพื่อหาความหมายและความเชื่อมั่นของข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นวิธีที่จะนำเอาข้อเท็จจริงในอดีตมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน กฎหมาย ทางการแพทย์ ศาสนา และศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ด้วย หรือกล่าวได้ว่าเป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีต โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์เพื่อจะตอบว่า "เป็นอะไรในอดีต" (What was)²

2. การวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research) เป็นวิธีการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีระบบและมีเหตุผล เป็นการวิจัยที่ใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับ "ถ้ากระทำสิ่งนี้ ภายใต้การควบคุมสถานการณ์อย่างระมัดระวังแล้วจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง" ซึ่งจุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบนี้ก็เพื่อพยากรณ์เหตุการณ์ที่ได้จากการทดลอง และหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจจะนำไปประยุกต์ใช้กับประชากรทั่วไปภายนอกห้องทดลองได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การวิจัยแบบทดลองเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการควบคุมตัวแปรต้น เพื่อสังเกตตัวแปรตามที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อคำว่า "อะไรอาจจะเกิดขึ้น" (What may be)³

3. การวิจัยแบบบรรยาย (Descriptive Research) เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไข สภาพการณ์ หรือความสัมพันธ์ของการปฏิบัติ ความเชื่อ แนวความคิดหรือทัศนคติ โดยการเน้นถึงสภาพปัจจุบันและผลที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนแนวโน้มที่กำลังพัฒนา

¹ เรื่องเดียวกัน.

² อนันต์ ศรีโสภณ, หลักการวิจัยเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 22, 66, 82.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22, 131.

ไปในอนาคต หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อบรรยายสถานภาพ (STATUS) ของปรากฏการณ์ปัจจุบันที่สนใจศึกษา อันก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์เหล่านั้นอย่างกระจ่างแจ้ง นอกจากนี้การวิจัยแบบบรรยายบางเรื่อง สามารถให้คำอธิบายถึงสาเหตุที่เป็นไปได้ของปรากฏการณ์นั้น ๆ ตลอดจนการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย คุณสมบัติและเงื่อนไขของการวิจัยแบบบรรยายอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการวิจัยแบบธรรมชาติ (NATURALISTIC RESEARCH) ที่ผู้วิจัยมิได้เข้าไปมีบทบาทต่อผลที่เกิดขึ้น ปล่อยให้ผลเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ¹ เนื่องจากขอบเขตกว้าง ๆ และประโยชน์ของการวิจัยแบบบรรยายจึงทำให้เป็นวิธีการวิจัยที่นิยมใช้มากที่สุดในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์

ในการวิจัยแบบบรรยาย ผู้วิจัยต้องสามารถกำหนดปัญหาอย่างกระจ่างชัดและสามารถบ่งชี้ว่าจะวัดอะไร จากใครบ้าง และจะวัดอย่างไร จึงจะได้ข้อมูลที่แม่นยำ เชื่อถือได้มากที่สุด ซึ่งการที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้องก็ต้องอาศัย เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ เหมาะสม สำหรับการวิจัยแบบนี้เทคนิควิธีที่นิยมใช้มี 4 แบบคือ การสัมภาษณ์ การคัดลอกข้อมูลที่มีตามธรรมชาติ การใช้แบบสอบถาม และการสังเกตโดยตรง²

1. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นกระบวนการที่นักวิจัยเก็บข้อมูลโดยการบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในสถานการณ์เฉพาะสถานการณ์หนึ่งโดยอาศัยประสาทสัมผัสของผู้สังเกตเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้สังเกตด้วย ปัญหาของการสังเกตโดยตรงคือ ผู้สังเกตได้บันทึกข้อมูลหรือพฤติกรรมเหล่านั้นถูกต้องเพียงใด การสังเกตพฤติกรรมอย่างมีระบบ มีชื่อว่าใคร ๆ ก็ทำได้

¹ สมทรง พิธิยานุวัฒน์ "การวิจัยแบบบรรยาย" ในการอบรมเกี่ยวกับการวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 2-3.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 .

ทันที ผู้สังเกตต้องได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี รู้ว่าคนต้องการสังเกตอะไร ไม่ควรสนใจอะไร เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้อง นอกจากผู้สังเกตจะต้องได้รับการฝึกฝนมาแล้วอย่างดี ต้องอาศัยแบบบันทึกที่ดีด้วย คู่มืออย่างเวลาที่จะสังเกตได้อย่างเหมาะสม และจัดอิทธิพลของผู้สังเกตที่อาจมีต่อผู้ถูกสังเกตออกไป หรือให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

2. เทคนิคการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นกระบวนการติดต่อดูสารระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอาศัยภาษาเป็นสื่อ ข้อเสียของการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยแบบบรรยายคือ เปลืองเวลาและแรงงานเป็นอันมาก โดยเฉพาะในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ส่วนข้อดีคือได้ข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ยอมเขียนเป็นหลักฐาน อีกทั้งผู้สัมภาษณ์ให้โอกาสผู้ถูกสัมภาษณ์ทำความเข้าใจในคำถามอย่างชัดเจน ก่อนตอบคำถาม นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังมีโอกาสได้สังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ในขณะที่ตอบคำถามอีกด้วย เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้อีก

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นรายการคำถามที่เตรียมไว้เพื่อถามเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และรายการคำถามนี้ส่งให้แก่คนกลุ่มหนึ่งตอบตามความสมัครใจ แบบสอบถามจะมุ่งเก็บข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (factual information) ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลตามปกติ ข้อดีของการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลก็คือประหยัดกว่าวิธีอื่น แต่ก็ยังมีข้อเสีย ซึ่งขึ้นอยู่กับความจริงใจของผู้ตอบ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามไม่เห็นกระบวนการในทางกรณีไม่รู้จักใคร เป็นผู้ตอบกันแน่ และที่สำคัญก็คือกลุ่มตัวอย่างมักจะตอบกลับกันมาน้อย ซึ่งทำให้ผลการวิจัยน่าสงสัยเป็นอันมาก¹

เลสลี กานุก และคอนราด เบเร็นสัน (Leslie Kanuk and Conrad Berenson) ศึกษาพบว่าความพยายามที่จะกระตุ้นการตอบแบบสอบถามกลับคืนสามารถทำได้ 2 แบบคือ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6 - 9.

1. การกระตุ้นในระยะเวลาที่ใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ
ก่อนการส่งแบบสอบถาม ระหว่างการส่งแบบสอบถาม และหลังจากส่งแบบสอบถามออก
ไป

2. การกระตุ้นโดยเทคนิควิธี พบว่าเทคนิคต่อไปนี้มีส่วนต่อการเพิ่มอัตราการตอบ
กลับก็คือ ความยาวของแบบสอบถาม หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน การให้ของจูงใจ
พร้อมแสดงตนสำหรับการส่งกลับ การใช้จดหมายแบบเจาะจง ข้อมูลที่ตาม การออกแบบ สี
การปิดบังชื่อ การให้ของตอบแทน และการกำหนดวันส่ง¹

การออกแบบการวิจัยหลายเรื่องต้องการที่จะให้กลุ่มตัวอย่างระบุชื่อของตนเอง
ตัวอย่างเช่นการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลในการตอบของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม แต่เปลี่ยนวิธี
การถามหรือเครื่องมือให้แตกต่างกัน การรู้จักกลุ่มตัวอย่างอาจทำได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้
นี่คือ การให้รหัสประจำตัวผู้ตอบ (Blind Coding) หรือการไม่ปิดบังชื่อ (no anonymity)
การให้รหัส ประจำตัวผู้ตอบก็มีข้อเสียอย่างน้อย 3 ข้อคือ ประการที่หนึ่ง การกำหนดรหัส
ครั้งแรกและการแปลความหมายของรหัส นั้นในตอนหลังต้องใช้เวลาและความพยายามอย่าง
มาก ประการที่สอง เพราะวัตถุประสงค์ของการให้รหัส เพื่อแทนการปิดบังชื่อ ซึ่งจาก
จรรยาบรรณของการใช้แบบสอบถามแล้วก็เป็นต้องใช้อย่างยิ่ง และจากการวิจัยของ
กราว เฟอร์ค (Crawford)² พบว่าประมาณ 70% ของฝ่ายบริหารการตลาดและนักวิจัย
ตลาดเชื่อว่า การให้รหัส แทนชื่อผู้ตอบตามที่ปรากฏในจดหมายนำนั้นไม่ใช่จรรยาบรรณในการ

¹Leslie Kanuk and Conrad Berenson, "Mail Surveys and Response Rates : A Literature Review," Journal of Marketing Research 12 (November, 1975) : 440.

²C.M.Crawford, "Attitudes of Marketing Executives Toward Ethics in Marketing Research," Journal of Marketing 34 (April 1970): 46-52, quoted in Charles M. Futrell and John E. Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," Journal of Marketing Research 14 (November, 1977) : 611.

ทำการสำรวจโดยให้ปิดบังชื่อ และประการที่สาม การสัญญาว่าจะปิดบังชื่อไม่สามารถทำ
เป็นความลับได้จริง ๆ¹

แบบสอบถามที่ไม่มีการปิดบังชื่อจะสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวได้ อย่างไร
ก็ตาม ถ้าการไม่ปิดบังชื่อจะเป็นสาเหตุทำให้อัตราการตอบกลับต่ำลงและมีอคติในการตอบ
แล้วการเปิดเผยชื่อก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ มีนักวิจัยบางท่าน อาทิเช่น ฟิลิป อาช และ
เอ็ดเวิร์ด อบรมสัน² (Philip Ash and Edward Abromson) ริชาร์ด พี บัทเลอร์³
(Richard P. Butler) สตีเฟน เอ็ม โครเรย์⁴ (Stephen M. Corey) เป็นต้น
พบว่า การเปิดเผยชื่อของผู้ตอบไม่มีผลต่อการตอบแบบสอบถามกลับ และก็มีนักวิจัยบางท่าน

¹Ibid.

²Philip Ash and Edward Abromson, "The Effect of Anonymity
on Attitude-Questionnaire Response," Journal of Abnormal and
Social Psychology 47 (1952) : 722-3, quoted in Futrell and Swan,
"Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire,"
P.611.

³Richard P. Butler, "Effects of Signed and Unsigned
Questionnaires for Both Sensitive and Non Sensitive Items,"
Journal of Applied Psychology 57 (October, 1973):348-349.

⁴Stephen M. Corey, "Signed Versus Unsigned Attitude
Questionnaires," Journal of Educational Psychology 28(January,
1937): 144-148, quoted in Futrell and Swan, "Anonymity and Response
by Salespeople to a Mail Questionnaire," P.611

อาทิเช่น แจ็ค อีลินสัน และวาเลอรี ที.เฮนส์¹ (Jack Elinson and Valerie T. Haines) โรเบิร์ต พี. ฟิชเชอร์² (Robert P. Fischer) และคาโรล ฟูลเลอร์³ (Carol Fuller) พบว่าการเปิดเผยชื่อผู้ตอบมีผลต่อการวิจัย ซึ่งทั้งนี้คงขึ้นกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของคำถามที่ถามด้วย

จากข้อตกลงทั่วไปที่เกี่ยวกับคำถามที่มีผลสะท้อนคือ กลุ่มตัวอย่างจะตอบอย่างไม่จริงใจ อาจเป็นเพราะกลัวผลที่จะสะท้อนกลับ อาทิเช่น กลั้วการเย้ยหยัน (ridicule) กลัวว่าจะไม่ได้รับความไว้วางใจ (mistrust) เป็นต้น⁴ และนอกจากนี้ คาโรล ฟูลเลอร์⁵

¹Jack Elinson and Valerie T. Haines, "Role of Anonymity in Attitude Surveys," American Psychologist 5 (1950): 315, quoted in Futrell and Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," p.116.

²Robert P. Fischer, "Signed versus Unsigned Personal Questionnaires," Journal of Applied Psychology 30 (April, 1946): 220-225 quoted in Futrell and Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," p.116.

³Carol Fuller "Effect of Anonymity on Return Rate and Response Bias in Mail Survey," Journal of Applied Psychology 59 (June, 1974):295.

⁴Futrell and Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," p.117.

⁵Fuller, "Effect of Anonymity on Return Rate and Response Bias in Mail Survey," p.295.

(Carol Fuller) ยังพบสาเหตุอื่นคือ กลัวจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งฟิชเชอร์¹ (Fischer) ได้ค้นพบว่าจะไม่มีความแตกต่างในการตอบกลับถ้าคำถามนั้นมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบแก่เพียงเล็กน้อย แต่คำถามนั้นมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบในระดับสูงมากแล้ว จะมีผลต่ออัตราการตอบกลับด้วย

งานวิจัยที่กล่าวถึงทั้งหมดเป็นงานวิจัยที่ศึกษากับคนต่างชาติทั้งสิ้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่าถ้าทดลองทำการวิจัยเรื่อง "ผลของคำถามที่มีผลสะท้อนกับการลงชื่อที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์" กับคนไทยบ้าง โดยที่อุปนิสัยของคนไทยมีความเกรงใจกันสูง และจะไม่พยายามทำตัวให้ผู้อื่นยุ่งยาก² แล้วผลจะเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะให้กลุ่มตัวอย่างวิจารณ์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดอ่อนและพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะตอบกลับหรือไม่ เพราะว่าจากการวิจัยของวีรยุทธและนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ³ พบว่าคนไทยจะเกิดความเกรงใจมากต่อผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ มีคุณวุฒิสูงกว่า และที่สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าเป็นผู้บังคับบัญชาของตนเองด้วย

¹Fischer, "Signed versus Unsigned Personal Questionnaires," p.220, quoted in Futrell and Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," p.117.

²Wendell Blanchard, Thailand : Its people, Its Society, its culture (New Haven : Hraf Press, 1957), p.479-485.

³วีรยุทธ วิเชียรโชติ, "ทัศนคติสังคมไม่ตรีสัมพันธ์" ทัศนาวิคยด 6 (พระนคร : ไทยพาณิชย์การ, 2513), หน้า 72 - 73, อ้างถึงใน มุกดา ศรียงค์ "ความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจและแรงจูงใจไปสัมพันธ์ของเด็กไทยและเด็กจีน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย, 2514), หน้า 9-10.

และนอกจากนี้ ฟิลลิปส์¹ (Philip) ได้พบว่าคนไทยมีความเคารพและตระหนักดีในสิทธิของผู้อื่นคือจะไม่กระทำการใด ๆ ที่สื่อถึงการเหยียดหยาม หรือทำให้ผู้อื่นอับอาย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบ (Response Rate) แบบสอบถามที่คำถามมีผลสะท้อนและไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ

๒. เพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบ (Response Rate) แบบสอบถามที่มีต่อการลงชื่อ และไม่ลงชื่อของผู้ตอบ

๓. เพื่อศึกษาปฏิกริยารวม (Interaction) ระหว่างลักษณะของคำถามกับการลงชื่อต่ออัตราการตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานของการวิจัย

จากการวิจัยของริชาร์ด พี. บัตเลอร์² (Richard P. Butler) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของการเขียนชื่อและไม่เขียนชื่อของกลุ่มตัวอย่างลงในแบบสอบถามที่มีผลสะท้อนและไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4 จำนวน 732 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้การส่งทางไปรษณีย์มาถึงสำนักทดสอบของวิทยาลัย และให้อาจารย์ผู้ควบคุมนำไปแจกให้นักศึกษาตอบ พร้อมทั้งรวบรวมส่งกลับคืนให้ผู้วิจัย แบบสอบถามที่ให้มีเพียง 1 ชุด ซึ่งคำถามเป็นแบบมีผลสะท้อนและไม่มีผลสะท้อนรวมกัน ผู้วิจัยได้ให้ออกาสผู้ตอบคัดสินใจ

¹ Herbert P. Philip, Thai Peasant Personality : The Pattern-
ing of Interpersonal Behavior in the Village of Bang Chan (Berkeley : University of California Press , 1966), อ้างถึงใน มุกดา ศรียงค์, "ความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจ และแรงจูงใจได้สัมฤทธิ์ของเด็กไทย และ เด็กจีน" หน้า 10.

² Butler , "Effects of Signed versus Unsigned Questionnaires For Both Sensitive and Nonsensitive Items," pp. 348-349.

เวงว่าจะเขียนชื่อหรือไม่ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับถึง 91% เป็นแบบสอบถาม จากกลุ่มที่เขียนชื่อ 1 ใน 3 ส่วน อีก 2 ใน 3 ส่วนไม่เขียนชื่อ และจากการทดสอบผลการ ตอบของแบบสอบถามทั้ง 2 แบบปรากฏว่า

1. ผลการตอบของแบบที่เขียนชื่อและไม่เขียนชื่อในแบบสอบถามชุดที่มีผลสะท้อน ไม่แตกต่างกัน
2. ผลการตอบของแบบที่เขียนชื่อ และไม่เขียนชื่อในแบบสอบถามชุดที่ไม่มีผลสะท้อน ไม่แตกต่างกัน
3. ผลการตอบของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกัน

ซึ่งจากผลการวิจัยข้อ 1 และ 3 แย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งทั้งนี้อาจเนื่องมา จากความบกพร่องในการวางแผนการทดลองของผู้วิจัยในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะของแบบสอบถาม : ในเรื่อง

1.1 การใช้แบบสอบถาม เพียง 1 ชุด และรวมข้อคำถามที่มีผลสะท้อน และไม่มีผลสะท้อนของผู้ตอบไว้ด้วยกัน จะมีผลทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสนในการตอบ เพราะ คำถามบางข้อถามในลักษณะทั่ว ๆ ไป ในขณะที่คำถามบางข้อถามในเรื่องตรงเกินไป ทำให้ต้องใช้เวลาคิดมาก และจะมีผลทำให้ผู้ตอบเกิดความไม่แน่ใจว่าจะตอบอย่างไร

1.2 ข้อคำถาม ที่ผู้วิจัยคาดว่า จะมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ อาจจะไม่ีผลต่อ ผู้ตอบเลย หรืออาจมีเฉพาะกับกลุ่มตัวอย่างบางคนเท่านั้น ซึ่งเหตุผลที่ยืนยันในเรื่องนี้คือ จากการสัมภาษณ์ เลขคดีของผลการตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามชุดที่มีผลสะท้อน และระบุชื่อด้วย ปรากฏว่ามีค่าเข้าใกล้จุดกลางของมาตราจัดอันดับที่ใช้ ซึ่งถ้าคำถามนั้นมี ผลสะท้อนจริงแล้ว คะแนนมัธยิม เลขคดีของกลุ่มตัวอย่างนี้ควรจะมีค่าเข้าใกล้คะแนนของ กลุ่มคำถามที่มีผลสะท้อนมากกว่า

2. จุดหมายนำ : มีข้อบกพร่องในลักษณะที่ผู้วิจัยได้ให้เป็นคำมีสัญญาว่าข้อมูล ที่ผู้ตอบตอบกลับไปแล้วจะถูกปิดเป็นความลับ และจะไม่บอกให้อาจารย์ผู้ควบคุมทราบ ซึ่งจาก

เงื่อนไขนี้อาจมีผลทำให้ผู้ตอบลดความกลัวลง และการตอบอาจจะบิดเบือนไปบ้าง โดยเฉพาะกับกลุ่มที่ระบุน้อยกว่า

ผลการวิจัยของบัตเลอร์ (Butler) สอดคล้องกับการวิจัยของฟิชเชอร์¹ (Fischer, Robert P.) สำหรับแบบสอบถามชุดไม่มีผลสะท้อน แต่ขัดแย้งกันสำหรับชุดที่คำถามมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ ซึ่งอาจเนื่องจากข้อบกพร่อง 2 ประการดังกล่าว

เนื่องจากการวิจัยของบัตเลอร์ (Butler) ไม่มีการควบคุมตัวแปรบางตัวที่อาจมีผลต่อการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแนวความคิดว่าถ้าเราจะควบคุมตัวแปรเหล่านั้นแล้วผลที่จะได้ออกมาคงจะชัดเจนกว่านี้ และในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ

1. ลักษณะของแบบสอบถาม : แยกออกเป็น 2 ชุดคือชุดที่คำถามมีผลสะท้อนและไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ โดยที่ชุดไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ทุกคนพร้อมที่จะตอบได้ ไม่ว่าจะกำหนดให้ระบุน้อยหรือไม่ ส่วนชุดที่คำถามมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยคือคณะครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญฯ ซึ่งจากการพิจารณาแล้วพบว่า เรื่องที่จะมีผลสะท้อนต่อผู้ตอบมากที่สุดคือ เรื่องคุณลักษณะและพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งทั้งนี้เนื่องมาจากคนไทยมีความเกรงใจกัน² และเมื่อจะให้วิจารณ์การกระทำของผู้ใด มักจะไม่ค่อยอยากทำ และโดยเฉพาะผู้ที่ให้วิจารณ์คือ ผู้บังคับบัญชาของตนเอง เพราะสาเหตุของความเกรงใจเนื่องมาจากผู้มี

¹Fischer, "Signed versus Unsigned Personal Questionnaires," p.220, quoted in Futrell and Swan, "Anonymity and Response by Salespeople to a Mail Questionnaire," p.117.

²Wendell Blanchard, Thailand : its people its society its culture, pp.479-485.

อาจถือว่า หรือเป็นผู้บังคับบัญชา¹

2. ในเรื่องจดหมายนำ : ผู้วิจัยให้เงื่อนไขต่อการให้ผู้ตอบระบุชื่อที่ตั้ง
เพื่อประโยชน์ในการติดตามผล และการส่งผลการวิจัยไปให้ เพราะคาดว่าผู้ตอบจะ
เห็นประโยชน์ของการวิจัยมากขึ้น

: คำขึ้นต้นจดหมายนำ จะได้แบบเจาะจงตัวผู้ตอบ
เพราะจากผลการวิจัยของคลาว เสนและฟอร์ด² (Clausen and Ford) พบว่า
ผลของการตอบจากแบบสอบถามที่ใช้คำขึ้นต้นแบบเจาะจงและไม่เจาะจงตัวผู้ตอบให้ผล
ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคิมบอล³ (Kimball) ที่พบว่าไม่มีความ
แตกต่างในผลการตอบเมื่อใช้ตัวแปรทดลองเหมือนกันกับการทดลองของคลาว เสนและ
ฟอร์ด (Clausen and Ford)

: การเซ็นชื่อลงท้าย ผู้วิจัยจะใช้การเซ็นชื่อแบบ
อัคราเนาคือเซ็นชื่อในกระดาษไขก่อนที่จะนำไปโรเนียว เพราะจากผลการวิจัยของ
คลาว เสนและฟอร์ด (Clausen and Ford) พบว่า ผลการตอบจากแบบสอบถามที่เซ็นชื่อ
โดยผู้วิจัยจริง ๆ ในแบบสอบถามกับการเซ็นชื่อแบบอัคราเนาคือให้ผลไม่แตกต่างกัน และ

¹วีรบุรุษ วิเชียรโชติ, "ทฤษฎีสังคมไมตรีสัมพันธ์" พัฒนาวิถึ 6, หน้า
72 - 73 อ้างถึงในมุกดา ศรียงค์ "ความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจและแรงจูงใจ
ไปอันฤทธิ์ของเด็กไทยและเด็กจีน" หน้า 9 - 10.

²John A.Clausen and Robert N.Ford "Controlling Bias in
Mail Questionnaires" Journal of the American Statistical Association
42 (September, 1947) : 501

³Andrew E.Kimball, "Increasing the Rate of Return in Mail
Surveys" Journal of Marketing 25 (October, 1961): 63-65.

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของทาวาชและอเลียมอนี¹ (Kawash and Aleamoni)

3. หน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยนี้ : ผู้วิจัยขึ้นกนจดหมายโดยระบุสถานที่ คือ "ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เพราะจากการวิจัยของ บรุนเนอร์และคาโรล² (Brunner and Carroll) พบว่า ถ้าใช้ "มหาวิทยาลัย"สนับสนุน การวิจัย อัตราการตอบจะกลับมามากกว่าจะใช้หน่วยงานอื่น เช่น "องค์การทางการค้า" มา สนับสนุน (เมื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับ 72.5% กับ 46.1% และพบว่าอัตราการตอบ กลับของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ)

4. การระบุให้ผู้ตอบลงชื่อและไม่ลงชื่อ : ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะกำหนดให้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มระบุชื่อตัวเองในแบบสอบถามตอนตอบกลับด้วย โดยที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่งจะได้รับแบบ สอบถามชุดที่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มจะได้รับแบบสอบถามชุดที่ไม่มีผล สะท้อนต่อผู้ตอบในขณะที่อีก 2 กลุ่มตัวอย่างจะไม่กำหนดให้ระบุชื่อ ซึ่งทั้งนี้จากผลการวิจัยของ เฮาสตัน และเจฟเฟอร์สัน (Houston and Jefferson) ที่ทำการทดลองโดยใช้แบบ สอบถามที่เจาะจงผู้รับ และระบุให้ผู้ตอบบางกลุ่มลงชื่อ และบางกลุ่มไม่ลงชื่อ ปรากฏว่า

¹ Mary B. Kawash and Lawrence M. Aleamoni, "Effect of Personal Signature on the Initial Rate of Return of a Mailed Questionnaire" Journal of Applied Psychology 55 (December, 1971) : 589 - 592.

² Allen G. Brunner and Stephen J. Carroll, Jr., "The Effect of Prior Notification on the Refusal Rate in Fixed Address Surveys," Journal of Advertising Research 9 (March, 1969) : 42 - 44, quoted in Leslie Kanuk and Conrad Berenson "Mail Surveys and Responses Rates : A Literature Review" p.443.

อัตราการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (เปรียบเทียบระหว่าง 68.0% และ 99%)¹

และเมื่อมีการควบคุมตัวแปรเหล่านี้แล้วผู้วิจัยคาดว่า อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้รับตัวแปรทดลอง (treatment) ต่าง ๆ กันแล้ว คงจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน และจากผลการวิจัยของบัทเลอร์ (Butler), ฟิชเชอร์ (Fischer) และเฮาส์ตันและเจฟเฟอร์สัน (Houston and Jefferson) ทำให้ผู้วิจัย ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้ *

1. อัตราการตอบแบบสอบถามที่ไม่มีผลสะท้อนตอบ จะสูงกว่า อัตราการตอบแบบสอบถามที่มีผลสะท้อนตอบ
2. อัตราการตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบไม่ทวงระบุชื่อ จะสูงกว่า อัตราการตอบแบบสอบถามที่กำกับให้ผู้ตอบระบุชื่อ
3. มีปฏิกริยารวมระหว่างผลสะท้อนของคำถามกับการตั้งชื่อต่ออัตราการตอบแบบสอบถาม

005954

ขอบเขตของการวิจัย *

1. ประชากรคือคณะครู-อาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งปฏิบัติราชการในปีการศึกษา 2522
2. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างที่ส่งทางไปรษณีย์เท่านั้นจะไม่คำนึงถึงเนื้อเรื่องที่ตอบแบบสอบถาม
3. การส่งแบบสอบถามนี้ส่งไปถึงผู้ตอบที่ทำงาน

¹Michael Houston and Robert Jefferson, "The Negative Effect of Personalization on Response Patterns in Mail Surveys," Journal of Marketing Research, 7 (February, 1975), : 114-117.

4. กลุ่มตัวอย่างที่จะตอบแบบสอบถามนี้คือคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร และเป็นครูที่กำลังปฏิบัติราชการในปีการศึกษา 2522 โดยที่ยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียน, ผู้จัดการโรงเรียน, และผู้ช่วยผู้อำนวยการในคณาธิการ การปกครอง และคณาวิชาการ

ข้อตกลงเบื้องต้น *

การวิจัยนี้ถือว่า

1. บริการไปรษณีย์มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เสมอต้นเสมอปลาย
2. คณะครู-อาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้อ่านแบบสอบถามและถ้าตอบแบบสอบถามก็ตอบด้วยตนเองอย่างเข้าใจและจริงใจ
3. แบบสอบถามชุด ข. เรื่อง "แบบสอบถามความคิดเห็นของครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา" เป็นแบบสอบถามชุดที่ไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ
4. แบบสอบถามชุด ก. เรื่อง "แบบสอบถามความคิดเห็นของครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน" เป็นแบบสอบถามชุดที่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย *

แม้ว่าจะมีการควบคุมตัวแปรต่อไปนี้คือลักษณะของแบบสอบถาม จดหมายนำ ลายเซ็นผู้วิจัย เงื่อนไขในการตอบกลับ หน่วยงานที่สนับสนุน และการส่งจดหมายแบบเจาะจง แล้วยังก็ตาม แต่ก็มีข้อผิดพลาดอันเนื่องมาจาก

1. แบบสอบถามไม่ถึงมือผู้ตอบ เพราะวากลุ่มตัวอย่างย้ายที่ทำงาน ลาออก หรือตาย
2. ระบบบริหารโรงเรียนที่ต่างกัน ทำให้มีผลต่อระบบการบริการไปรษณีย์ภายในโรงเรียน ตลอดจนความกระตือรือร้นของกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีผลทำให้

อิทธิกรการตอบกลับของกรลุมตัวอย่างแกละกรลุมตางกัน

3. กรลุมตัวอย่างทำแบบสอบถามสรุหุทาย ทำให้อิทธิกรการตอบแบบสอบถามกลลาคเคลื่อน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

คำถามที่มีผลสะท้อน	หมายถึง	คำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่กล้าจะวิพากษ์วิจารณ์ เพราะกลัวผลที่จะสะท้อนกลับถึงตัวเอง ในทางลบซึ่งได้แก่คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารและคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน
คำถามที่ไม่มีผลสะท้อน	หมายถึง	คำถามที่ถามในเรื่องทั่วไป ซึ่งจะไม่ส่งผลถึงผู้ตอบ ในการวิจัยนี้ได้แก่คำถามเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา
การลงชื่อ	หมายถึง	การกำหนดให้ผู้ตอบลงชื่อของตนเองในแบบสอบถาม
การไม่ลงชื่อ	หมายถึง	การกำหนดให้ผู้ตอบไม่ลงชื่อของตนเองในแบบสอบถาม
ผู้บริหารโรงเรียน	หมายถึง	ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้จัดการ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน
พฤติกรรมทางการบริหาร	หมายถึง	การกระทำรวมทั้งทำที่ผู้บริหารแสดงออกให้ผู้อื่นรวมงานสามารถสังเกตเห็นได้ในการบริหารงาน

ศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย